

การป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟไหม้ป่าพรุควนเคร็ง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ป่าพรุ (Peat Swamp Forest) เป็นสังคมพืชป่าไม้ไม่ผลัดใบ (evergreen) เกิดจากอิทธิพลของสภาพพื้นดินที่มีน้ำจืดขังติดต่อกัน ดินในป่าพรุ จะเกิดจากซากพันธุ์พืชทับถมซึ่งจัดเป็นดินอินทรีย์วัตถุ หรือดินเชิงอินทรีย์ (organic soils) ส่วนที่สลายไปหมดเรียกว่า ‘muck’ ส่วนที่สลายไม่หมดเรียกว่า ‘peat and muck soil’ ส่วนมากจะมีความลึก (หนา) อยู่ระหว่าง 50 – 100 ซม. บางแห่งอาจลึกมากกว่า 2 เมตร

พื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง มีพื้นที่ป่าพรุที่สำคัญ คือ ป่าพรุควนเคร็ง ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 309,514 ไร่ ตั้งอยู่ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบ่อล้อ 62,599 ไร่ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย 158,786 ไร่ มูลนิธิชัยพัฒนา 1,977 ไร่ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 27,501 ไร่ พื้นที่เอกสารสิทธิให้ประชาชนเข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (สปก.) 58,631 ไร่ พื้นที่อื่นๆ 20 ไร่ ทั้งนี้ตามแผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2560 - 2564 ยุทธศาสตร์ที่ 1 สงวน อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ กลยุทธ์ที่ 2 อนุรักษ์ ป่าไม้ และรักษา ระดับน้ำในพื้นที่ป่าพรุ ได้กำหนดให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และกรมป่าไม้ รับผิดชอบการ เพื่อบำรุงรักษา พื้นฟูระบบนิเวศป่าพรุ โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 4 กิจกรรมหลัก ดังนี้

- 1) การฟื้นฟูระบบนิเวศป่าพรุ เช่น การปลูกป่าพรุพื้นฟูระบบนิเวศ ปลูกกระจุต ส่งเสริมการปลูกป่าแบบวนเกษตร การศึกษาแนวทางการรักษาระดับน้ำที่เหมาะสม เป็นต้น
- 2) การป้องกันการบุกรุกทำลายป่า เช่น การลาดตระเวนเฝ้าระวังการกระทำที่ไม่ถูกกฎหมาย
- 3) การป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟไหม้ป่าพรุ เช่น การชุดแพรงเพื่อทำแนวกันไฟ การจัดการเชื้อเพลิง การเตรียมกำลังเจ้าหน้าที่ในการลาดตระเวนป่าและควบคุมไฟป่า
- 4) การให้ความรู้กับประชาชนเพื่อสร้างจิตสำนึก เช่น การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชน กิจกรรมครูป่าไม้ การสร้างเครือข่ายประชาชนในการแก้ไขปัญหาไฟป่า

ทั้งนี้ ในปี 2562 ได้เกิดเหตุการณ์ไฟไหม้ป่าพรุควนเคร็ง ตั้งแต่วันที่ 19 กรกฎาคม 2562 จนถึงวันที่ 19 สิงหาคม 2562 พบว่ามีไฟป่ารวมจำนวน 97 ครั้ง รวมพื้นที่ 14,493 ไร่ ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยแบ่งตามอำเภอ ดังนี้

- อำเภอชะอวด	จำนวน 50 ครั้ง	ขนาดพื้นที่ 11,055 ไร่
- อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	จำนวน 12 ครั้ง	ขนาดพื้นที่ 445 ไร่
- อำเภอเชียรใหญ่	จำนวน 25 ครั้ง	ขนาดพื้นที่ 2,424 ไร่
- อำเภอหัวไทร	จำนวน 3 ครั้ง	ขนาดพื้นที่ 406 ไร่
- อำเภอร่อนพิบูลย์	จำนวน 7 ครั้ง	ขนาดพื้นที่ 163 ไร่
โดยพื้นที่ที่ถูกไฟไหม้ทั้งหมด 14,493 ไร่ จำแนกตามการใช้ประโยชน์ของที่ดิน ได้ดังนี้		
- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบ่อล้อ	จำนวน 32 ครั้ง	ขนาดพื้นที่ 2,674 ไร่
- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	จำนวน 29 ครั้ง	ขนาดพื้นที่ 10,984 ไร่
- ป่าสงวนแห่งชาติ	จำนวน 13 ครั้ง	ขนาดพื้นที่ 113 ไร่
- พื้นที่ สปก.	จำนวน 13 ครั้ง	ขนาดพื้นที่ 201 ไร่
- พื้นที่เอกชน	จำนวน 1 ครั้ง	ขนาดพื้นที่ 1 ไร่
- พื้นที่อื่นๆ	จำนวน 9 ครั้ง	ขนาดพื้นที่ 520 ไร่

รูป สถานการณ์ไฟไหม้ป่าพรุควนเคร็ง

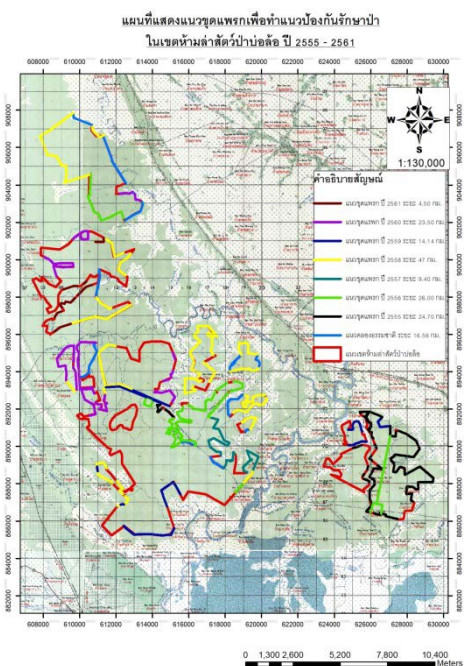
สาเหตุไฟป่าเกิดจากการจุดไฟของประชาชนในพื้นที่เพื่อเผาหญ้าเพื่อเลี้ยงสัตว์ เพื่อหาปลา และหาผึ้ง รวมทั้งเพื่อจับจองพื้นที่ ประกอบกับปริมาณน้ำฝนในปี 2562 ลดลงประมาณ ร้อยละ 50 เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยปริมาณน้ำฝนในช่วงปี 2559 – 2561 ส่งผลให้ระดับน้ำในป่าพรุลดลงประมาณ -40 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ซึ่งโดยปกติจะรักษาระดับน้ำไว้ที่ 0.30 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ส่งผลให้เกิดไฟไหม้ในชั้นใต้ดินซึ่งยากแก่การดับไฟ ทั้งนี้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้บูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดับไฟป่า เช่น กรมป่าไม้ ศูนย์อำนวยการใหญ่ 904 กองทัพภาคที่ ๔ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เป็นต้น และได้มีการจัดตั้งกองอำนวยการควบคุมไฟป่าพรุควนเคร็ง มีรองผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช ในฐานะประธานกองอำนวยการร่วมเฉพาะกิจดับไฟป่าพรุควนเคร็ง เพื่อดำเนินงานดับไฟป่า และลาดตระเวนป้องกันการจุดไฟ โดยกรมควบคุมมลพิษได้ติดตามตรวจสอบคุณภาพอากาศใกล้เคียงพื้นที่ป่าพรุควนเคร็ง จำนวน 2 จุด คือ

- 1) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และ
- 2) ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชควนชะลิก อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ระหว่างวันที่ 5 – 31 สิงหาคม 2562 พบว่า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเขาพระบาท ตรวจพบฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอน เฉลี่ย 24 ชั่วโมง เกินค่ามาตรฐานที่กำหนด (50 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร) ในวันที่ 7 และ 8 สิงหาคม 2562 โดยมีค่า 86 และ 66 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ตามลำดับ และศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชควนชะลิก ตรวจพบฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอน เฉลี่ย 24 ชั่วโมง เกินค่ามาตรฐานที่กำหนด ในวันที่ 8 สิงหาคม 2562 โดยมีค่า 113 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร

สำหรับการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ป่าพรุควนเคร็งให้มีความยั่งยืน ได้มีการเสนอแนวทางการดำเนินงานในระยะต่อไปดังนี้

- 1) จัดประชุมถอดบทเรียนปัญหาไฟไหม้ป่าพรุควนเคร็งระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคประชาชน โดยพิจารณาถึงความร่วมมือในการรักษาระดับน้ำในพื้นที่ป่าพรุ การเพิ่มแหล่งเก็บกักน้ำในป่าพรุ การจัดสร้างฝายชะลอน้ำ รวมทั้ง การบูรณาการการจัดการและควบคุมการเผาไฟระหว่างกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กับประชาชนในพื้นที่ ตลอดจน จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาไฟป่าพรุควนเคร็งเพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานต่อไป

- 2) การจัดทำแนวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบ่อล้อ กับพื้นที่ดินทำกินของประชาชนให้มีความชัดเจน ซึ่งที่ผ่านมา กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้มีการดำเนินงานชุดแรกเพื่อเป็นแนวระหว่างพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบ่อล้อและพื้นที่เอกชน

รูป แนวเขตที่จะดำเนินการชุดแรกล้อมรอบเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบ่อล้อ

ซึ่งมีแผนดำเนินงาน 232 กิโลเมตร ดำเนินการขุดแพรงแล้ว 145 กิโลเมตร เป็นแนวคลองเดิม 17 กิโลเมตร คงเหลือระยะทางที่ต้องดำเนินการขุดแพรงประมาณ 70 กิโลเมตร ซึ่งไม่สามารถดำเนินการขุดแพรงได้เนื่องจากมีปัญหาพื้นที่ทับซ้อนระหว่างเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบ่อล้อกับพื้นที่ที่ประชาชนครอบครองในรูปแบบสปก. และสิทธิทำกิน (สทก.) ซึ่งหากมีการทำแผนที่แนวเขตที่ชัดเจน จะช่วยให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการป้องกันการบุกรุกพื้นที่ รวมถึงการควบคุมการเกิดไฟไหม้ป่าพรุให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- <https://www.thaipost.net/main/detail/42861>
- <https://mgronline.com/south/detail/9620000072476>
- <https://www.seub.or.th/seub/ป่าพรุผืนสุดท้ายของประเทศไทย>